

ne bolha ne gosenca lotila, če je bil le s klorovo vodo poškopljeno. Klor se v vodi raztopi, in ta voda se z ometalom ali pa z zidarskim čopičem po sadikah in rastlinah, zvečer ali pa zjutraj poškopli. Na neko njivo blizo nas, ki je bila na omenjeno vižo s klorovo vodo poškopljena in z belim ohrovtom obsajena, se ni noben beli kapusni metulj vsedel. Druge zelnike pa, ki niso bili s klorom poškopljeni, so gosence do čistega obrale in pokončale. — Da se gosence sadnih dreves ne lotijo in jih ne pokončajo, ga ni boljšega pripomočka kakor je klor. Vzame se klorovega apna 1 funt in se mu pol funta svinskega sala primeša; iz tega se napravi mešanica testu podobna, ki se s pezdirjem pomeša in okrog debla ovije. Vse gosence pocepajo z drevesa in ne lezejo po deblu več na drevo.

Tako hvalijo „Frauend. Blätter“ klorovo apno. Poskusimo ga!

Živinozdravilstvo.

(Počene in preklane kopita ozdraviti.) Francozki časnik „Moniteur de l'agriculture“ zastran počenih in preklanih kopit pripoveduje to-le: Do zdaj ni bilo še mogoče, da bi se bile razpoke in reže na konjskih kopitih lahko odpravile. Dohtar Defais, profesor v živinozdravniški šoli v Parizu, je neko zmes zoper to napako našel, ki se tako-le napravi: Vzemi namreč dva dela gute-perče (Gutta-Percha) in pa en del amonijakove smole (Ammoniakharz). *) Guto perčo omeščaj v mlačni vodi, po tem jo pa v kosčke po orehu debele razreži. Te kosčke zmešaj s polovico omenjene smole, ktera se mora pa popred v prah zdrobiti; oboje skupaj deni na žerjavico toliko časa v kaki železni ali saj pocinjeni posodi, da se popolnoma raztopi; med topenjem moraš pa guto-perčo in amonijakovo smolo skerbno mešati, dokler se oba dela popolnoma ne sprimeta in čokoladino barvo dobita. — Preden boš to mešanico rabil, raztopi jo v ravni tisti posodi, kjer si jo že popred imel, še enkrat, in — potem, ko si kopito poverh dobro osnažil, tako da je suho in čisto — zamaži razpoke kopitne ravno tako kakor steklar (glažar) svojo zamazko krog oknevih šip maže. Še bolje ti pojde to delo od rok, če popred noževo klinjo, s katero delo opravljaš, nekoliko razgreješ. — Ta maža se tako sterdi, da je terda kot rog, in da žeblje ravno tako derži kakor pravo živo kopito; tudi se po kopitu lepo vleže in se z rogom tako sprime, da je kakor kopito in se v vodi nikakor raztopiti ne dá. Naj poskusijo naši izučeni kovači in gospodarji sami to novo najdbo. Draga ni, ker 1 funt omenjene zmesi velja le 1 gold. nov. dn.

Tako piše francozki gospodarski časnik.

O goriški gimnazii.

Na Dunaji 23. maja. T-i. Pod naslovom: „O učnem jeziku na goriški gimnazii“ pretresa gosp. Vincenci Uidež v 20. listu letošnjih „Novic“ moj načert zastran učnega jezika na goriški gimnazii, ki sem ga bil razodel v 18. listu. Treba je odgovora na to. Najprej pa moram gosp. pisatelju, ki terdi, da nisem sin goriškega okrožja, povedati, da slovenska mati me je rodila in čeravno unkraj Soče vendar v goriškem okrožju, Gorica pa je izredila in izgojila unetega Slovenca.

Gospod pisatelj pravi, da moj načert bi ne utegnil po volji biti Furlanom kratko malo ne. V tej reči sem tudi jez popolnoma njegovih misel, ker goriški laškoni (italianissimi) bi najraje šole in vse popolnoma pollaščili; da jim pa tega goriški Slovenci ne bodo pripustili, je jasno kot beli dan.

Zavernil me je gosp. pisatelj pod št. 1 v omenjenem spisu s prašanjem: „kako bi pa Furlanu enaka pravica došla, če bi se v zgornji gimnazii le slovenski kot učni

jezik rabil.“ Na to mu odgovorim, da sem tirjal in tirjam, naj se vpelje v zgornji gimnazii v Gorici slovenski kot učni jezik po poti narodne ravnopravnosti v šolah z ozirom na ces. razglas od 8. avgusta 1859, ki pravi: „... v zgornjih gimnazijah v krajih različnih narodov se ima učni jezik ravnati po večini naroda...“. Res je sicer, da ta postava se žalibog! dozdej še ni izpeljala na Slovenskem, iz tega pa ne sledi, da ni veljavna, saj ni bila preklicana, in postave obderže tako dolgo popolnoma veljavo, dokler niso naravnost preklicane.

Gledé slovenskega jezika za naše laške in furlanske sosede in zastran težav, ki jih gosp. pisatelj omenja v 2. številu omenjenega spisa, naj to reč bolj obširno in natančno pretresem.

Da so bili dozdej naši sosede Labi in Furlani popolnoma zanemarili naš jezik, ni čuda, ako pomislimo, da slovenski jezik ni imel dozdej v javnem življenju ne samo nobene pravice in veljave, ampak da je bil poverh še popolnoma zaničevan. Psovali so naš jezik v šolah, čertili ga v družbah omikanih ljudi, zasmehovali v uradnih; zatoraj so bili grozni nasledki, da slovenske družine v Gorici nizkega in omikanega stanú so se svojega jezika sramovale, ga zatajile in svoje otroke v laškem ali nemškem jeziku in duhu izgojevale. Ostal je tedaj naš mili jezik samo na kmetih in sicer tudi tam le med kmeti in v cerkvi, ker spodrinil ga je bil nemški jezik celó iz ljudskih šol — kodarkoli so bile! Lahko je tedaj razumljivo, kako da se je zgodilo, da so naši slovenski šolarčki, komaj v Gorico pridši, morali se kmali odpovedati svojemu milemu maternemu in lotiti se nehoté okornega furlanskega jezika, da jih niso Furlani neprenehoma zasmehovali.

Naj pa dokažem, da Labi in Furlani niso tako terde buče, kakor nekteri mislijo, da bi se ne mogli naučiti našega jezika ravno tako gladko, kakor se Slovenci naučijo laškega jezika, in to mnenje opiram 1) na snut laškega in slovenskega jezika, in 2) na djavne izgledé.

1. Primerimo snut laškega in slovenskega jezika.

a) O izgovarjanju. Naj začnem pri abcedi in omenim le take čerke, ktere bi utegnile biti različne v slovenskem in laškem jeziku.

Čerke „c“ ne nahajam ne v laškem ne v čistem furlanskem jeziku, ker Lah rabi povsod čerko „z“ (= ds), kjer mi „c“ rabimo; postavimo lš. (laško): „lo zechino“ (izgovori: „dsekino“), sl. (slovensko): „cekin“; Furlan pa izgovarja ravno uno čerko „z“ kakor Francoz svoj „c“ pred: e in i, in „ç“ pred a, o, u, ali kakor Slovenec svoj „s“; postavimo f. (furlansko): „il zechin“ (izg. „sekin“), sl. „cekin“. Ker pa naših Furlanov, ki v Gorici in tik Soče prebivajo, ne moremo šteti k čistim Furlanom, ker na-nje je že slovenski jezik stegnil nekako svoj upljiv, oni izgovarjajo laški „z“ popolnoma kakor mi svoj „c“; v Gorici so se ukoreninile nekatere besede celó v furlanski jezik, postavimo, f. „la mlekarza“ (izg. mlekarca), „la periza“ (izg. perica), sl. „mlekarca, perica“. Čerko „c“, tedaj se bodo kakor goriški naučili brez težave tudi drugi Labi in Furlani.

Slovenski „č“ nahajamo ravno tako čisto tudi v laškem jeziku, ki je laški „c“ pred e in i, in „ci“ pred a, o, u; postavimo lš. „la cenere“, „la città“, „ciarlare, ciò, ciuffo“ izgovori: „čenere, città, čarlare, cò, čuffo“. Furlani sploh pa te čerke nimajo, samo Karnieli — furlanski prebivavci na južni strani karnioljskih gorá (alpes carnicae), ki jih Furlani imenujejo „i chiarnjej“ izg. čarnjej, — rabijo namesti laškega „z“ povsod slovenski „č“; postavimo „če vežu copari“ (izg. „kopari“)? sl. „kaj imate boter?“

Slovenski „z“ se nahaja v laškem in furlanskem jeziku, to je laški „s“ med dvema samoglasnikoma; postavimo, lš. Rosalia, f. Rosalie, sl. Rozalija.

Slovenski „ž“ se sicer ne dobi v čistem (toskanskem) laškem jeziku, naši sosede Furlani pa in Labi v Monfal-

*) Oboje se lahko kupi v štacuni ali tudi v apoteki.